

СУТНІСТЬ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУВАННЯ

Розглянуто зміст та сутність теоретичних положень щодо визначення поняття правового механізму регулювання у розрізі та поєднанні з економічними складовими регулювання довгострокового кредитування.

Ключові слова: правовий механізм регулювання, правовідносини, господарський механізм, економічний механізм.

Аксіомою існування сильної та економічно розвиненої держави є те, що на стабільність економічних відносин впливає наявність значної кількості різноманітних за своїм правовим статусом суб'єктів господарювання, у тому числі й заснованих на засадах приватної власності. А чим більше таких суб'єктів, тим більшу роль у стосунках між ними починають відігравати фінансові відносини, тобто гроші стають мірилом ефективності господарської діяльності. А це у свою чергу вимагає стабільної та міцної фінансово-кредитної системи – чим вона сильніша (незалежно від форми власності), тим більше вони мають можливість впливати на систему господарювання у державі, у тому числі й шляхом визначеної у межах чинного законодавства кредитної політики.

Доволі часто у економічній літературі як синонім терміна «економічний механізм» використовують низку інших термінів: «організаційний механізм», «економічний механізм», «господарський механізм» «механізм управління» у працях [1; 2; 3; 5; 8; 9]. Однак усім їх притаманна їм сутність, тобто сукупність організаційних методів, яка полягає у тому, що перш ніж здійснити будь-яку діяльність, її потрібно належним чином організувати: спланувати, зорієнтувати, регламентувати, забезпечити необхідною документацією, інструкціями, які фіксують правила поведінки персоналу у різних ситуаціях.

З точки зору С. В. Мочерного, Л. О. Каніщенко та О. А. Устинко, господарський механізм є «системою основних форм, методів та важелів використання економічних законів, розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також узгодження економічних інтересів суспільства та всобічного розвитку людини» [6, с. 140]. С. В. Мочерний розглядає господарський механізм як певний комплекс форм, методів і важелів управління продуктивними силами, техніко-економічними

та організаційно-економічними відносинами, суспільним способом виробництва [7, с. 255-258]. Узагальнюючи це можна визначити, що господарський механізм у сфері довгострокового кредитування реалізується через специфічні форми, методи та способи функціонування суспільних відносин щодо привласнення та використання частини національного доходу у вигляді надання кредитних ресурсів на тривалий термін. Складність та різнобічність зазначених відносин зумовлює багатогранність структури господарського механізму довгострокового кредитування, який, на наш погляд, поділяється на підсистеми організаційно-економічного та економіко-правового механізму.

Проте у науковій літературі висловлюється думка щодо тотожності поняття «господарський механізм» та «економічний механізм». Однак таке порівняння не зовсім коректне, оскільки разом з організаційним та правовими механізмами економічний механізм є складовою господарського механізму, утворюючи з ними у такий спосіб його цілісну структуру. При цьому структурні складові господарського механізму довгострокового кредитування проявляються у єдності та взаємозв'язку, але зберігають при цьому незалежне значення. Слід зазначити, що для формування дієвого, результативного механізму довгострокового кредитування, вирішальним є або поліпшення наявних елементів, форм, методів функціонування його блоків, формування нових чи заміна тих, що не спрацювали, або поліпшення способів їх поєднання, притаманних їм взаємозв'язків [4, с. 97].

При характеристиці господарського механізму довгострокового кредитування визначають основні елементи підсистеми організаційно-економічного механізму довгострокового кредитування, які поєднуються у два головні блоки – безпосередньо організацію управління довгостроковим кредитуванням (організаційний блок)

та власне економічний механізм довгострокового кредитування у структурі якого нерозривно пов'язані між собою його складові економічного та правового характеру. У свою чергу базові елементи підсистеми економіко-правового механізму довгострокового кредитування поділяються на вже згадуваний економічний блок та нормативно-правовий блок.

На наш погляд, до організаційного блоку сформованого механізму довгострокового кредитування належать такі складові: організація управління структурою довгострокового кредитування; інформаційна, нормативна та статистична база; контроль за економічною ситуацією у сфері довгострокового кредитування; аудит стану довгострокового кредитування суб'єктів господарювання тощо.

Нормативно-правовий блок механізму довгострокового кредитування складається із значної кількості відповідних нормативно-правових актів (законів, постанов, інструкцій та інших нормативних актів, які відображають процес становлення та розвитку системи довгострокового кредитування), класифікацію яких наведено у даному розділі.

Теорія права визначає можливість регулювання суспільних відносин, у тому числі і у кредитній сфері, шляхом моделювання у нормах права дозволеної поведінки різних суб'єктів цих відносин. Оскільки право, по своїй суті – це специфічна форма регулювання поведінки людей, сукупність правил поведінки, встановлених та/або санкціонованих державною владою, що виражають інтереси, потреби і надії переважної більшості громадян, котрі створили державу, з метою захисту їх прав, свобод та власності, стабілізації суспільних відносин, встановлення цивілізованого порядку у країні, зміцнення і розвитку держави [10, с. 14], то правове регулювання суспільних відносин проявляється у тому, що один суб'єкт цих відносин наділяється правами стосовно іншого, а відповідно на інший суб'єкт цих відносин покладаються певні зобов'язання та навіпаки. З точки зору науковців у правовій сфері, а саме А. М. Колодія, В. В. Копейчикова, С. Л. Лисенкова, В. П. Пастухова, О. Д. Тихомирова [10, с. 258], з якою можна погодитись, на правове регулювання суспільних відносин впливають об'єктивні та суб'єктивні чинники такі як: рівень економічної розвиненості цих відносин; рівень їх стабільності та зрілості; рівень правової культури учасників цих відносин; рівень визначеності предмету, способів і типів правового регулювання. Разом із цим, слід зауважити, що регуляторний вплив права (законодавства) полягає не лише у дії суто юридичного характеру, але й наділений виховною, інформа-

ційною, соціальною функцією. Тому, у правовій науці розділяють два способи реалізації дії права, це – правовий вплив (дія за допомогою неправових, тобто психологічних, ідеологічних і інших механізмів) та правове регулювання (дія за допомогою юридичних механізмів (засобів), таких як державне замовлення, ліцензування, стандартизація, дотації, державна підтримка тощо).

Разом з тим, враховуючи предмет спрямованості, слід зазначити, що предмет правового впливу значно ширший за предмет правового регулювання, оскільки до нього відносяться економічні, соціальні, політичні та інші відносини, які безпосередньо правом не врегульовані. Крім цього, вони різняться, як зазначалось вище, і своїми механізмами (юридичними та неюридичними).

Таким чином, для більш повного розуміння предмету правового регулювання, слід зазначити, що це найбільш важливі, з точки зору держави, суспільні відносини, які об'єктивно потребують та піддаються юридичному регулюванню і регулюванню діяльності сторін, які є їх свідомими та вольовими учасниками. Тому, для забезпечення правового регулювання тих чи інших суспільних відносин здійснюється за допомогою відповідних способів таких як: дозвіл, зобов'язання, заборона, заохочування.

Отже, як зазначалось вище, правове регулювання за своєю суттю – це дія права на суспільні відносини за допомогою певних юридичних засобів, через систему яких забезпечується розвиток цих відносин у рамках та напрямках відповідних норм права. А відповідно, сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться у нормах права визначається як механізм правового регулювання суспільних відносин. А відтак елементами механізму правового регулювання є: норми права, правові відносини, акти реалізації прав і обов'язків. [10, с. 262]

Разом з тим, слід зазначити, що процес правового регулювання – це складне і тривале явище, яке має декілька стадій. А саме:

- правова регламентація суспільних відносин;
- виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків;
- реалізація (використання) суб'єктивних прав та юридичних обов'язків;
- застосування норми права.

Характерним для механізму правового регулювання суспільних відносин є його взаємозв'язок з державою (апарат держави здійснює через свої органи законотворчу, правозахисну та правоохоронну діяльність), що є необхідною умовою функціонування механізму правового регулювання суспіль-

них відносин. Однак, найважливішим у функціонуванні механізму правового регулювання є правозахисна діяльність державних органів, яка полягає у діяльності щодо реалізації відповідних владних повноважень.

Необхідність існування дієвого механізму та системи нормативно-правового регулювання довгострокового кредитування є запорукою стабільного розвитку економіки будь-якої держави.

Таким чином у контексті проведеного дослідження у сучасній архітектурі економіки держави обґрунтування правового механізму регулювання довгострокового кредитування та ефективна взаємодія правового, фінансового та реального секторів економіки набуває все більшого значення для забезпечення економічного зростання галузей економіки, у тому числі сфери телекомунікацій.

Наведені положення не претендують на виключність та завершеність, а є науковою точкою зору авторів та запрошенням до наукової дискусії і розробки дієвих та науково-обґрунтованих рекомендацій з їх подальшим використанням у правотворчій діяльності.

Література

1. *Абалкин Л. И.* Что такое хозяйственный механизм? / Л. И. Абалкин – М. : Мысль, 1980. - 168 с.
2. *Абалкин Л. И.* Хозяйственный механизм предприятия: концепция, методы, практика / Э.

Р. Е. Конижай, М. В. Конижай

Сущность механизма регулирования долгосрочного кредитования.

Рассмотрено содержание и сущность теоретических положений, касающихся определения понятия правового механизма регулирования в разрезе и в соотношении с экономическими составляющими регулирования долгосрочного кредитования.

R. O. Konizhai, M. V. Konizhai

The essence of the mechanism of regulation of long-term lending.

The contents and essence of the theoretical definition of the legal mechanism of regulation in context and coupled with the economic components of the regulation of long-term lending.

С. Минаев, А. Р. Виес, Л. Р. Забродина и др. ; под ред. Э. С. Минаева, А. Р. Виес. – М. : Изд-во МАИ, 1991. – 208 с.

3. *Кульман А.* Экономические механизмы: пер. с фр. / А. Кульман – М. : Прогресс, 1993. – 192 с.

4. *Лазерник Л. Л.* Анализ дефиниций финансовых механизмов / Л. Л. Лазерник // Научные труды НДФИ. – 2005. - № 4. – с. 95-98.

5. *Мильнер Б. З.* Системный подход к организации управления. / Б. З. Мильнер Л. И. Евенко, В. С. Раппопорт – М. : Экономика, 1983. – 224 с.

6. *Мочерний С. В.* Короткий курс экономической теории: Навчальний посібник. / С. В. Мочерний, Л. О. Канищенко О. А. Устинко – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 248 с.

7. *Мочерний С. В.* Економічна теорія: Посібник. / С. В. Мочерний – К. :Видавничий центр «Академія», 2002. – 286 с.

8. *Пономаренко В. С.* Стратегічне управління підприємством. / В. С. Пономаренко – Х. : Основа, 1999. – 620 с.

9. *Пономаренко В. С.* Механизм управления предприятием: стратегический аспект. В. С. Пономаренко. – Х. Изд-во ХГЭУ, 2002. – 252 с. ;

10. *Теорія держави і права: Навч. посіб. // А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. ; За заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. – К. : Хрінком Інтер, 2002. – 386 с.*